

Nr 462.

Av herrar **Lundell** och **Heiding**, om anslag för utredning och undersökning rörande vattenavledningen från Lyckebyåns övre vattenområde till och med Kyrkebysjön.

I huvudsak under åren 1906—1914 genomfördes med hjälp av lån från statens odlingslånefond inom Kalmar län ett torrlägningsföretag benämnt Reglering av Lyckebyån mellan Emmaboda och Kyrkebysjön m. m. av åren 1906—1907. Detta torrlägningsföretag tyckes efter färdigställandet ha fungerat i huvudsak tillfredsställande till och med år 1923. Därefter har enligt uppgift från markägare åren 1924, 1926, 1928 och 1933 skörden å vissa vidsträckta i företaget ingående arealer blivit fullkomligt förstörd av översvämningar, under det att mellanliggande år skörden blivit av vattenskada nedsatt till i genomsnitt halva värdet. I juli månad 1933 besiktigade undertecknad Lundell på anmodan av markägare de skador, som då genom översvämning tillfogats grödan å vissa i företaget ingående arealer. Beträffande resultatet av besiktningen hänvisas till vid denna motion såsom bilaga fogade kopia av besiktningsprotokoll. Här må endast anmärkas, att vattnet över vissa delar av den så kallade torrlagda arealen synes ha gått upp ända till omkring 100 cm. över markytan, och att ehuru vattenståndet till besiktningsdagen fallit cirka 170 cm från maximalvattenståndet under översvämningen, det ändock var förenat med stor svårighet att taga sig fram torrskodd i 35 cm:s gummistövlar över vissa marker besådda med spannmål.

De skadelidande delägarne i torrlägningsföretaget ha sedermera efter till Kungl. Maj:t ingiven ansökan på grund av fjolårets riksdagsbeslut (skrivelse nr 122) erhållit temporärt uppskov med erläggande av annuiteter till odlingslånefonden (se bilaga till Kungl. Maj:ts proposition nr 25 till årets riksdag).

Härmed ha ifrågavarande delägare väl erhållit tillfällig hjälp och beretts rådrum, men torrläggningen av deras marker har därigenom ej förbättrats, ej heller totalbeloppet av dem åliggande betalningar blivit nedsatt. Då för flere av de ifrågavarande brukningsdelarna vattenskadorna träffat huvudparten av all i brukningsdelarna ingående odlad jord gäller frågan huruvida de nuvarande innehavarna skola drabbas av total ruin. För att rädda dem torde ej finnas mera än två utvägar: antingen att nedskryta deras återstående betalningsskyldighet till att motsvara torrlägningsföretagets faktiska effektivitet, eller ock att förbättra torrläggningen till att motsvara betalnings-

förpliktelserna, eller eventuellt någon medelväg mellan dessa båda, innefattande både nedskrivning och förbättring.

Därest utvägen med förbättring av torrläggningen i nuvarande krisläge, med dess sökande efter räntabla grovarbeten, skulle givas företräde, torde det bliva nödvändigt att först genom statens lantbruksingenjör låta verkställa undersökning och utredning om orsakerna till torrlägningsföretagets bristfälliga fungerande. Sådana orsaker kunna tänkas flera. Dels kan den ursprungliga beräkningen av torrlägningsföretaget ha varit för knapp. Dels kan den ursprungliga uppgrävningen av Lyckebyån i följd av bristande kontroll ha blivit knappare än i planen angivits. Dels kan det senare vidmakthållandet av ån vid de avsedda sektionerna ha försummats. Dels kan slutligen den avrinning genom ån, som numera behöves för avvattning, vara större än den avrinning, som behövdes när företaget planlades. Det är möjligt, att alla dessa fyra orsaker samverka till det nuvarande dåliga resultatet. Att i varje fall den sistnämnda orsaken, ökat tillflöde, därvid inverkar, synes undertecknad obestriddigt. Efter planläggningen och utförandet av Lyckebyåns uppgrävning ha nämligen planlagts och utförts åtskilliga andra torrlägningsföretag, som avgiva sitt vatten direkt eller sekundärt till Lyckebyån. I det som bilaga bifogade besiktningsprotokollet omnämnas i §§ 4 och 11 sådana torrlägningsföretag. Flera andra sådana finnas, som dock ej här skola uppräknas. Det är uppenbart, att sådana i förhållande till det slutliga huvudavloppet högre upp liggande torrlägningsföretag måste verka i sådan riktning, att den nederbörd, som under en nederbördsperiod faller inom huvudavloppets vattensamlingsområde, nu snabbare kommer fram till och skall ut genom detta huvudavlopp. Förmodligen bli även de sammanlagt per år genom huvudavloppet avrinnande vattenmängderna större, även om nederbördssiffrorna äro oförändrade. Detta därför att mindre mängder nu hinna avdunsta och eventuellt även mindre nedsjunka till djupare liggande vattenådror.

Sådan allvarlig inverkan på tidigare utfört torrlägningsföretag av senare utförda och högre upp liggande företag torde i allmänhet vara att vänta, men lär på grund av vattenlagens avfattning och utbildad praxis icke i den utsträckning, som vore önskvärd, tagas i beräkning vid planläggande av dessa överliggande företag. Här föreligger säkerligen ett genom den fortgående utvecklingen uppkommet behov av revision av lagstiftning och praxis.

Den undersökning, som efter vad som ovan anförts, får anses nödvändig, för att i det här föreliggande fallet fastställa orsakerna till torrlägningsföretagets dåliga fungerande och utfinna vägarna till dess bringande i fullgott skick, kan icke bekostas av de skadelidande delägarna, dels på grund av de ekonomiska skador de lidit, dels på grund därav att till skadorna, på sätt som ovan framhållits, säkerligen medverkat andra företag, som de ej kunnat motsätta sig. Under sådana förhållanden synes motiverat, att

ifrågavarande kostnad bestrides av allmänna medel. Huru mycket en tillräckligt ingående undersökning kan behöva draga i kostnad är svårt på förhand fixera, men förefaller det undertecknade efter vissa överväganden och förfrågningar lämpligt att därför bestämma en maximigräns av 3,000 kronor.

Huruvida sålunda behövlige medel böra ställas till förfogande i form av ett av riksdagen särskilt beviljat extra reservationsanslag eller i sådan ordning, att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att av statens avdikningsanslag anvisa ifrågavarande belopp, därom vilja undertecknade motionärer icke här uttala någon uppfattning. Såväl den ena som den andra utvägen synes vid avgörande av analoga frågor under senaste riksdagar ha blivit anlitad. Exempelvis riksdagens skrivelser 1928: nr 181, 1930: nr 231, 232, 233, 1931: nr 300, 1932: nr 150.

Åberopande vad sålunda blivit anført få vi hemställa,

att riksdagen för utredning och undersökning rörande vattenavledningen från Lyckebyåns övre vattenområde till och med Kyrkebysjön ville bevilja statsbidrag med högst 3,000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1934.

T. V. Lundell.

Arthur Heiding.

Bilaga.

Avskrift.

Protokoll hållet vid syn å vattenskadade marker tillhörande $\frac{35}{64}$ mtl. Emmabo 1 (ägarer Gottfrid Jonsson), $\frac{3}{8}$ mtl. Gremnamåla (ägarer Gustaf Carlsson), $\frac{3}{8}$ mtl. Gremnamåla (ägarer Ernst Nilsson), $\frac{5}{32}$ mtl. Bromboda (ägarer Elof Svensson), $\frac{1}{8}$ mtl. Bromboda (ägarer Gottfrid Niklasson) och $\frac{1}{4}$ mtl. Andersmåla (ägarer Oskar Fransson),

samtliga ingående i Lyckebyåns reglering för torrläggning av vattensjuk mark, tillhörande Emmabo m. fl. byar uti Vissefjärda socken av åren 1906—1907.

§ 1.

År 1933 den 13 juli inställde sig undertecknad T. V. Lundell vid Emmabo gård för att på anmodan av lantbrukaren Gottfrid Jonsson, Emmabo, Lindås, besiktiga vattenskadade marker, ingående i förenämnda torrläggningsföretag. Såsom gode män och vittnen hade infunnit sig hrr August Andersson, Fiddekulla, och Algot Lanner, Udden, båda skiftesgodemän inom Vissefjärda kommun.

§ 2.

Tillbandahöll hr Gottfrid Jonsson över förenämnda torrläggningsföretag av statens lantbruksingeniör Hj. Grönvall uppritade kartor blad 1—4, varav framgick omfattningen och belägenheten av ifrågavarande marker.

§ 3.

Redogjorde hr Gottfrid Jonsson för hurusom torrläggningen fungerat efter avsikt och till huvudsaklig belåtenhet t. o. m. år 1923. Följande år, 1924, samt därefter åren 1926, 1928 och innevarande år 1933 hade skörden å ifrågavarande marker blivit *fullkomligt* förstörd av översvämningar, under det att under mellanliggande år 1925, 1927, 1929, 1930 och 1931 skörden blivit av vattenskada nedsatt till i genomsnitt halva värdet. Godemännen intygade från sin sida, att skörden under torrläggningsföretagets tidigare år fram till 1923 blivit god och efter förväntan, men att senare vissa år skörden blivit helt förstörd av vatten samt andra år lidit större eller mindre skador.

§ 4.

Efter hr G. Jonssons uppfattning hade omslaget ifråga om torrläggningens rätta fungerande sin orsak i uppgrävningen av Bjurbäcken och torrläggningen av däromkring liggande marker, varigenom nederbörden i dessa marker kommit att både snabbare och fullständigare avrinna till nedanför liggande mark. Vad som förut avrunnit på 3 à 4 veckor, komme nu fram

på tredjedelen av denna tid. Godemännen voro av samma uppfattning ifråga om dessa förhållanden.

§ 5.

Besiktigades vattenskadad mark tillhörande Emmabo nr 1. Härvid konstaterades, att av en areal av cirka 15 ha havre endast c:a 1 ha kunde beräknas lämna ordinär skörd. Å övriga 14 ha, varav c:a 1½ ha insådd med klöver och timotej, kunde ej väntas någon som helst skörd. I sammanhang därmed låg c:a 10 ha betesvall å tidigare plöjd mark, vilken likaså varit översvämmad, varigenom avkastningen synes ha blivit nedsatt med omkring 60 procent. Vattnet hade enligt uppgift över vissa delar av den s. k. torrlagda arealen stått c:a 100 cm. och mera över markytan. Enligt okulärt bedömande hade vattenståndet besiktningdagen den $^{13}/_7$ fallit cirka 170 cm. från högsta vattenståndet under översvämningen.

Utöver ovan nämnda c:a 1 ha havre funnes enligt ägarens uppgift å brukningsdelen Emmabo nr 1 endast c:a 8 ha åker, varå skörden ej skadats av vatten.

Å angränsande fastigheter Gusemåla kunde vid flyktig besiktning avkastningen anses förstörd å en areal av c:a 4 ha och å Rörbo utgjord å en areal av c:a 1 ha.

§ 6.

Besiktigades vattenskadad mark tillhörande $^{3}/_8$ mtl. Gremnamåla (ägare Gustaf Carlsson). Härvid konstaterades att i följd av vattenskada å

en areal av c:a	3	ha	höstråg	avkastningen	var	nedsatt	med	c:a	80 %,
»	»	»	»	0,5	»	rovor	»	»	helt borta,
»	»	»	»	0,5	»	vårvete	»	»	»
»	»	»	»	10,5	»	havre	»	»	»
»	»	»	»	2,5	»	»	»	»	nedsatt med 60 %,

utgörande detta tillsammans 17 ha med helt eller delvis förstörd skörd. Å samma fastighet funnes enligt ägarens uppgift endast ytterligare 2,5 ha åker, varå skörden vore oskadad.

§ 7.

Besiktigades vattenskadad mark tillhörande $^{3}/_8$ mtl Gremnamåla (ägare Ernst Nilsson). Härvid konstaterades att i följd av vattenskada å

en areal av c:a	4,5	ha	slätter- och betesvall	avkastningen	var	nedsatt	med	c:a	80 %,
»	»	»	»	3,5	»	havre	avkastningen	var	helt borta,
»	»	»	»	0,5	»	höstråg	»	»	nedsatt med c:a 50 %,
»	»	»	»	0,5	»	vårvete	»	»	» 20 %,

utgörande detta tillsammans 9 ha med helt eller delvis förstörd skörd. Å samma fastighet funnes enligt ägarens uppgift endast ytterligare 1,5 ha åker, varå skörden vore oskadad.

§ 8.

Besiktigades vattenskadad mark tillhörande $^{5}/_{32}$ mtl Bromboda (ägare Elof Svensson). Härvid konstaterades att i följd av vattenskada å

en areal av c:a 1,5 ha havre avkastningen var nedsatt med c:a 80 %,
 » » » » 2,5 » slätter- och betesvall avkastningen var nedsatt med
 c:a 80 %.

§ 9.

Besiktigades vattenskadad mark tillhörande $\frac{1}{8}$ mtl Bromboda (ägare Gottfrid Niklasson). Härvid konstaterades att i följd av vattenskada å en areal av c:a 2 ha slätter- och betesvall avkastningen var nedsatt med c:a 80 procent.

§ 10.

Besiktigades vattenskadad mark tillhörande $\frac{1}{4}$ mtl Andersmåla (ägare Oskar Fransson). Härvid konstaterades, att i följd av vattenskada å en areal av c:a 3,5 ha slätter- och betesvall avkastningen var nedsatt med c:a 80 procent.

§ 11.

Som en viktig orsak till att torrläggningen numera ej fungerade, framhöllo ägarna till under §§ 6—10 avhandlade marker den omständigheten, att tillflödet från sjön Törn genom Linneforsån numera vore betydligt kraftigare, i följd av på senare år tillkomna torrlägningsföretag, varifrån vatten runne till nämnda sjö.

§ 12.

Då något vidare ej var att besiktiga eller anföra, förklarades denna syneförrättning avslutad.

År och dag som ovan.

T. V. LUNDELL.

Såsom gode män och vittnen:
